

04.02 Τα χαρακτηριστικά των ζώων

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τις καταλήξεις των επιθέτων γενικά.
- β) την κλίση των επιθέτων σε -ής, -ιά. -ί και σε -ύς. -ιά. -ύ.
- γ) τις απλές και τις επαυξημένες προτάσεις.
- δ) την περιγραφή ζώου.

«Τα χαρακτηριστικά των μπουλντόγκ»

Στο κείμενο αυτό, που έχει τη μορφή άρθρου σε εγκυκλοπαίδεια ζωολογίας, περιέχονται όλες οι βασικές πληροφορίες για τα σκυλιά ράτσας «μπουλντόγκ».

Συγκεκριμένα, δίνονται αρχικά σε πλαίσιο τα κύρια βιολογικά χαρακτηριστικά της ράτσας αυτής (μέγεθος, ύψος, βάρος, διάρκεια ζωής). Στη συνέχεια αναφέρεται και σχολιάζεται η ονομασία της ράτσας και μετά

παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τον χαρακτήρα των συγκεκριμένων σκύλων (ποια είναι η συμπεριφορά τους, ποιες οι σχέσεις τους με τους ανθρώπους και τ' άλλα ζώα κ.ά.), την εμφάνισή τους (πώς είναι το τρίχωμά τους, τι χρώμα έχουν), την περιποίηση που χρειάζονται ως κατοικίδια και τις συνήθειές τους.

Είδος κειμένου: Πληροφοριακό κείμενο επιστημονική περί γραφή ζώου.

Κύριο Θέμα: Βασικά στοιχεία για τούς σκύλους της ράτσας «μπουλντόγκ»: βιολογικά χαρακτηριστικά, ονομασία, χαρακτήρας, εμφάνιση, καλλωπισμός και άσκηση.

«Αγάπες... με ουρά»

Στο κείμενο αυτό παρουσιάζεται ο χαρακτήρας της γάτας, έτσι όπως τον αντιλαμβάνεται ένα μικρό παιδί μέσα από τη συμβίωσή του με τη γάτα της μητέρας του. Το παιδί, λοιπόν, αφού κάνει λόγο για

τη «γατοφιλία» (την ιδιαίτερη αγάπη για τις γάτες) της μητέρας του και δηλώνει τη δική του προτίμηση για τους σκύλους, συγκρίνει τη συμπεριφορά των δύο ζώων καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως οι γάτες είναι ύπουλα ζώα. Στη συνέχεια δικαιολογεί τη γατοφιλία της μητέρας του, αναφέρεται στο αίσθημα ιδιοκτησίας που έχει αυτή για τη γάτα της και

Είδος κειμένου: Λογοτεχνική αφήγηση.

Κύριο Θέμα: Ο ύπουλος και ανεξάρτητος χαρακτήρας της γάτας.

σχολιάζει την ανεξαρτησία της γάτας, η οποία δε συνηθίζει, όπως ο σκύλος, να δένεται με τους ανθρώπους.

«Οι δύο φίλοι»

Το ποιηματάκι αυτό μας μιλάει για το πώς ο σκύλος και η γάτα κατάφεραν να γίνουν φίλοι.

Παρουσιάζεται, λοιπόν, ο σκύλος, κουρασμένος από τους συνεχείς τσακωμούς με τη γάτα, να κάνει το πρώτο βήμα για τη συμφιλίωσή τους. Συζητώντας και παίρνοντας με το καλό τη γάτα, που στην αρχή είναι αγριεμένη και έτοιμη να του ορμήσει, ο σκύλος καταφέρνει τελικά να την πείσει, και έτσι τα δύο ζώα από εχθροί γίνονται φίλοι και σύντροφοι. Φτάνουν, μάλιστα, στο σημείο να τρώνε από το ίδιο πιάτο, πράγμα που είναι για τον ιδιοκτήτη τους μια ευχάριστη έκπληξη.

Είδος κειμένου: Ποίημα.

Κύριο Θέμα: Η συμφιλίωση των παραδοσιακά μεγάλων εχθρών, του σκύλου και της γάτας.

Η γραμματική του μαθήματος

Οι καταλήξεις των επιθέτων

Τα επίθετα της νέας ελληνικής γλώσσας λήγουν σε:

--ος, -η, -ο (αυτά είναι οξύτονα, παροξύτονα, προπαροξύτονα)	καλός, καλή, καλό μαύρος, μαύρη, μαύρο ήσυχος, ήσυχη, ήσυχο
-ος, -α, -ο (αυτά είναι παροξύτονα ή προπαροξύτονα)	ωραίος, ωραία, ωραίο τίμιος, τίμια, τίμιο
-ος, -ια, -ο πολλά από αυτά σχηματίζουν το θηλυκό σε -ή)	γλυκός, γλυκιά, γλυκό φτωχός, φτωχιά / φτωχή, φτωχό
-ης, -ια, -ια	καφετής, καφετιά, καφετί
-υς, -ια, -υ / -ύς, -εία, -ύ	βαθύς, βαθιά, βαθύ ευθύς, ευθεία, ευθύ

-ης, -α, -ικο (αυτά είναι ανισοσύλλαβα)	ζηλιάρης, ζηλιάρα, ζηλιάρικο
-ης, -ης, -ες (αυτά είναι οξύτονα ή παροξύτονα)	συνεχής, συνεχής, συνεχές πλήρης, πλήρης, πλήρες
-ας, -ου, -ικο -άδικο/-ούδικο/-άδικο (αυτά είναι ανισοσύλλαβα)	υπναράς, υπναρού. υπναράδικο/ -ούδικο καβγατζής, καβγατζού, καβγατζή- δικο
-ων, -ουσα, -ον (αυτά είναι οξύτονα και παροξύτονα)	παρών, παρούσα, παρόν μέλλων, μέλλουσα, μέλλον.
-ων / -ονας, -ων, -ον	ευγνώμων/-ονας, ευγνώμων, ευ- γνώμων.

Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί και σε -ός, -ιά, -ύ

Τα επίθετα σε -ής, -ιά, -ί, όπως ο καφετής, η καφετιά, το καφετί, κλίνονται ως εξής:

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	ο	καφετής	η καφετιά
Γεν.	του	καφετή / καφετιού	της καφετιάς
Αιτ.	τον	καφετή	τη(ν) καφετιά
Κλητ.	—	καφετή	— καφετιά
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οι	καφετιοί	οι καφετιές
Γεν.	των	καφετιών	των καφετιών
Αιτ.	τους	καφετιούς	τις καφετιές

Κλητ.	—	καφετιοί	—	καφετιές	—	καφετιά
-------	---	----------	---	----------	---	---------

Τα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ όπως ο βαθύς, η βαθιά, το βαθύ, κλίνονται ως εξής:

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο		
Ενικός αριθμός					
ο	βαθύς	η	βαθιά	το	βαθύ
του	βαθιού / βαθύ	της	βαθιάς	του	βαθιού/βαθύ
τον	βαθύ	τη(ν)	βαθιά	το	βαθύ
—	βαθύ	—	βαθιά	—	βαθύ
Πληθυντικός αριθμός					
οι	βαθιοί	οι	βαθιές	τα	βαθιά
των	βαθιών	των	βαθιών	των	βαθιών
τους	βαθιούς	τις	βαθιές	τα	βαθιά
—	βαθιοί	—	βαθιές	—	βαθιά

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Απλές και επαυξημένες προτάσεις

Οι προτάσεις, ανάλογα με τα συστατικά τους (τους όρους δηλαδή που περιέχουν), μπορούν να χωριστούν σε:

α) **Απλές** → Είναι οι προτάσεις που έχουν μόνο τους κύριους όρους, δηλαδή το **υποκείμενο** (τη λέξη για την οποία γίνεται λόγος στην πρόταση και απαντά στην ερώτηση ποιος, ποια, ποιο/ποιοι, ποιες, ποια κάνει / κάνουν αυτό που δηλώνει το ρήμα), το **ρήμα** και το **αντικείμενό** του ή το **κατηγορούμενο**.

π.χ. Το παιδί αρρώστησε. (Υ + Ρ)

Η θάλασσα είναι κρύα. (Υ + Ρ + Κ)

Ο Κώστας αγόρασε αυτοκίνητο.

(Y + P + A)

Ο Κώστας έστειλε δώρο στα παιδιά (Y + P + A άμεσο + A έμμεσο)

β) **Επαυξημένες** → Είναι οι προτάσεις που, εκτός από τους κύριους όρους, έχουν και άλλους δευτερεύοντες, τους **προσδιορισμούς** (λέξεις δηλαδή όπως τα επίθετα που συνοδεύουν τα ουσιαστικά ή τα επιρρήματα που δηλώνουν πότε, πού, πώς κ.λπ. έγινε αυτό που δηλώνει το ρήμα - λέξεις ή φράσεις που τις χρησιμοποιούμε για να μεγαλώσουμε και να ομορφύνουμε μια πρόταση, δίνοντας παράλληλα περισσότερες πληροφορίες).

Π.χ. **Χθες το βράδυ** το παιδί αρρώστησε **βαριά**.

Σήμερα η θάλασσα είναι **πολύ** κρύα.

Ο Κώστας, **ο αδερφός της Μαρίας**, αγόρασε **ένα ωραίο κόκκινο** αυτοκίνητο.

Προσέχουμε

Στην πρόταση, που είναι η βασική μονάδα του λόγου, περιέχεται ένα μόνο ρήμα. Έτσι δεν πρέπει να την μπερδεύουμε με την περίοδο, που είναι το τμήμα του γραπτού λόγου που εκφράζει ένα ολοκληρωμένο νόημα, καταλήγει σε τελεία ή σε ισοδύναμα σημεία στίξης (ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικά) και μπορεί να περιέχει περισσότερα από ένα ρήματα.

Π.χ. *Το παιδί αρρώστησε βαριά.* (Μία περίοδος και μία πρόταση με ένα ρήμα).

Το παιδί αρρώστησε βαριά και το πήγαν στο νοσοκομείο. (μία περίοδος, δύο προτάσεις, δύο ρήματα).

Θέμα παραγωγής γραπτού λόγου

Περιγραφή ζώου

Για την περιγραφή ζώου» βλ. στο προηγούμενο μάθημα (*Ιστορίες με ζώα*) το ανάλογο θέμα παραγωγής γραπτού λόγου.

Εδώ θα αναφερθούμε συμπληρωματικά στο **ιδιαίτερο είδος περιγραφής ζώου που περιλαμβάνεται σε εγκυκλοπαίδειες, επιστημονικά βιβλία κ.λπ.**

Στην περίπτωση αυτή, όπου ουσιαστικά **δίνουμε πληροφορίες για ένα ζώο** με το οποίο δεν έχουμε ιδιαίτερη σχέση (δεν είναι δικό μας ούτε το γνωρίζουμε), συνήθως αναφέρουμε τα εξής:

Προσέχουμε

Στην «**επιστημονική**» **περιγραφή ζώου** απαιτούνται **ειδικές γνώσεις**. Στην περίπτωση αυτή η **γλώσσα** που χρησιμοποιούμε είναι **επεξεργασμένη, επίσημη** και το **ύφος** μας **σοβαρό** και **τυπικό**.

- Το **όνομα, είδος** και την **οικογένεια** στην οποία ανήκει το ζώο (π.χ. *Το μπουλντόγκ* [αγγλ. *bulldog* < *bull* = ταύρος + *dog* = σκύλος] είναι ράτσα σκύλου).
- την **εξωτερική του εμφάνιση** - μιλάμε δηλαδή για τα βιολογικά χαρακτηριστικά του ζώου δίνοντας στοιχεία για το μέγεθος, το ύψος, το βάρος, το σώμα, το τρίχωμα κ.λπ.
- τη **διάρκεια ζωής**.
- το **περιβάλλον** στο οποίο ζει.
- τον **χαρακτήρα** (προτερήματα και ελαττώματα), τη συμπεριφορά και τις συνήθειές του.
- τη **σχέση του με τον άνθρωπο** - μιλάμε δηλαδή για τη χρησιμότητα, την αξία, τις ωφέλειες που προσφέρει ή τις ζημιές που προκαλεί στον άνθρωπο.

Ομοιοκαταληξία

Ομοιοκαταληξία είναι η επανάληψη της ίδιας κατάληξης στις συλλαβές των τελευταίων λέξεων - περισσότερων στίχων ενός ποιήματος.

Υπάρχουν αρκετά **είδη ομοιοκαταληξίας**, ανάλογα με το ποιος στίχος ομοιοκαταληκτεί με ποιον. Τα πιο συνηθισμένα από αυτά είναι:

- Η **ζευγαρωτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο κ.λπ.
- Η **πλεχτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τρίτο, ο δεύτερος με τον τέταρτο κ.λπ.
- Η **σταυρωτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τέταρτο και ο δεύτερος με τον τρίτο.